

Рудницька Наталія Василівна

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України
Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир

СУСПІЛЬНО – ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ ЄВРЕЇВ ЖИТОМИРЩИНИ В 30 –Х РОКАХ ХХ СТ.

Вивчення суспільно – політичного життя євреїв у міжвоєнний період та введення у науковий обіг нових та маловідомих джерел є важливим напрямком досліджень сучасної історичної науки. У 30 – х роках ХХ ст. на долю єврейського населення Житомирщини випали всі ті ж випробування, що й на долю інших народів, які населяли Україну. Репресивна політика радянської влади яскраво продемонстрували свою суть у діях проти проявів національних особливостей єврейських громад Житомирщини, які сприймалися більшовиками як ворожі, буржуазно-націоналістичні. Прагнучи прихильності єврейських народних мас, влада підтримала національну культуру, створила нову систему освіти, зупинила єврейські погроми, зробила євреїв юридично рівними зі всіма громадянами України. Але руйнація традиційного господарчого, культурно-освітнього та духовного життя єврейського населення Житомирщини викликало опір з боку громадян, що обумовило переслідування їх каральними органами. Діяльність євсекцій спричинили трансформацію або ліквідацію національних організацій, віддзеркалили суть комуністичної ідеології і політики щодо національних меншин України.

В 30-х рр. ХХ ст. єврейські громади модифікували стратегію і тактику своєї діяльності з метою прилаштування до нових умов життя в радянській Україні. Проблемою для євреїв вже у роки становлення радянської влади стало позбавлення виборчих прав кустарів, дрібних торговців, релігійних діячів. Ретельно готуючись до суцільної колективізації та введення монополії на

сільгосппродукцію, Радянська влада одночасно готувалася до чистки рядів ВКП(б), яка у 30-ті роки XX ст. прокотилася хвилею кривавих репресій. 29 березня 1929 р. відбулася Президія Волинської Окружної Контрольної Комісії, де було схвалено підготовчу роботу до чистки партії, вирішено створити комісії з перевірки у складі 3 чол., кожен з яких повинен був мати партійний стаж не менше 7 років, бути ідеологічно стійким більшовиком та з робітників [1].

Від організованого радянською владою Голодомору 1932-1933 рр. страждали, хворіли, помирали і євреї. В Житомирі на єврейському цвинтарі встановлено пам'ятник жертвам Голодомору 1932-1933 рр. Кількість померлих євреїв в ці трагічні роки встановити не можливо. Прикладом можуть бути документи 1933 р. Ружинської єврейської селищної ради де збереглися заяви громадян, які віддзеркалюють важкі умови життя в часи Голодомору 1932-1933 рр. Так, Й. Колб попросив дозволу поїхати до Києва, пояснюючи «... я сімейна людина і помираю за шматочок хліба», Г. Ружинська питала дозволу поїхати до Київського торгсина отримати посилку. Голодне життя пересічних євреїв демонструють документи про вилучення продуктів харчування. Були випадки, коли на біді людей заробляли спекулянти. Так, до Московської міськради був направлений лист Ружинської єврейської селищної ради про діяльність торговців – спекулянтів, які не сплатили податки і купили собі житло у Москві. Список таких осіб розмістився на 2 аркушах [2].

У контексті політики коренізації велику увагу радянська влада приділяла освіті та культурі національних меншин, зокрема євреїв. Але всі єврейські школи в 1936 р. були перетворені в українські. Більшість єврейського населення Житомирщини мешкало в містах та містечках. Вони становили кістяк трудових колективів заводів, миловарень, різноманітних промислових артілей, харчових підприємств. Значна частка євреїв працювала в торгівлі та кустарному виробництві, забезпечуючи населення регіону взуттям, одягом, ковальськими та столярними виробами, газованою водою та кондитерськими товарами.

Так, надзвичайно активним і змістовним було життя євреїв Бердичівської округи. Згідно з переписом 1926 р. у Бердичеві з 46 тис. населення міста було 65% євреїв, українців – 15%, росіян – 10%, поляків – 7%. В 1924 р. у місті вперше на українських теренах запрацював суд з діловодством на їдиш. Бердичівська профмеханічна школа мала єврейський відділ, де навчалося 40 учнів. Бердичівський технікум хімічного машинобудування мав український та єврейський сектори. 20 жовтня 1925 р. в Бердичеві відкрилася вища єврейська вечірня школа типу робітфаку, в якій щорічно навчалося біля 100 чол.. Курс навчання був розрахований на три роки. Випускникам дозволялося отримувати вищу освіту у вузах. У загальноосвітніх школах № 2 та № 9 міста Бердичева в навчальний план вводилося вивчення єврейської мови – їдиш. У 20-30 рр. ХХ ст. у Бердичеві виходили друком газети на їдиш «Дер кустар», «Дер емес», «Дер арбетер», багатотиражка фабрики «Победа» - «Дер шлугнер».

Радянська влада активно боролася проти хедерів – релігійних навчальних закладів, які були основою традиційної початкової освіти євреїв. Особливо агресивним було ставлення до синагог, що викликало обурення єврейських громад. Закриття містечкових молитовних будинків, синагог відбувалося найбільше наприкінці 20 –х років. У боротьбі проти юдаїзму влада часто використовувала засоби масової інформації. Так, 16 квітня 1929 р. газета «Радянська Волинь» надрукувала войовничу атеїстичну статтю «Робітництво Житомира проти Пасхи, проти маці»^[14].

Національні райони не були мононаціональними. Так, у Мархлевському польському національному районі станом на 1 липня 1931р. в складі Мархлевської районної партійної організації були 114 поляків, 65 євреїв, 56 українців, 13 росіян. В 1927 р. у Пулинах (з 30 квітня 1930 р. Пулини – адміністративний центр Пулинського німецького національного району у складі 30 сільських рад) була створена єврейська селищна рада, а вже у 1929 р. був організований перший єврейський колгосп (організатор – Л. Вайншток). Успішно працювали єврейська школа в приміщенні синагоги, яку закрили, єврейська дитяча хата, де перебувало близько 60 дітей і персонал працівників

був сформований виключно з євреїв. Функціонували 3 синагоги, які задовольняли релігійні потреби общини. На початку 30-х рр. XX ст., згідно архівних матеріалів Ружинської єврейської селищної ради, єврейська громада мала дитячий майдан (дитячий садок), семирічну загальноосвітню школу (директор - Шлімович) та єврейську трудову школу, де зарплата працівників виплачувалась з державного бюджету, а стипендії та пенсії пенсіонерам з бюджету селищної ради [4]. Єврейське населення сплачувало податки як державі, так і містечковій казні. Це – самообкладання, плата за різні посвідчення, штраф за антисанітарію, одноразовий податок на житлове будівництво, за оренду приміщень, збір по ЗАГСу (одруження, розлучення), базарний збір, штраф за незаконну торгівлю горілкою та продаж неякісного товару.

В міжвоєнний період національна політика більшовиків щодо злиття націй впевнено впроваджувалася в життя. «Якщо для партії національна політика була й залишається знаряддям інтернаціоналізму, то кінцева мета її є встановлення комунізму та злиття всіх національностей... (Підсумки і найближчі завдання проведення національної політики на Україні. Резолюція об'єднаного пленуму ЦК КП(б)У на доповідь тов. С.В. Косіора, ухвалена 22 листопада 1933 р.) [15]. Значна частина євреїв Житомирщини стала на шлях асиміляції.

У 30-х рр. XX ст. відбувалося утвердження тотальної централізації влади, що супроводжувалося посиленням діяльності репресивно-карального апарату. Десятки тисяч мешканців Житомирщини, зокрема євреїв, були репресовані зі звинуваченням у причетності до неіснуючих антирадянських контрреволюційних організацій. У соціально-політичному житті з'явилося нове поняття - «ворог народу». Сталінський режим заохочував тотальне стеження, наклепництво, які стали звичайним явищем. «Викривальні» пошуки «ворогів народу» та «шкідників» велися серед інтелігенції і в усіх галузях народного господарства, що призвело до трагедії українського народу, зокрема, євреїв. З ряду причин кількість репресованих євреїв на Житомирщині встановити важко.

Головними причинами стали неодноразові реформи адміністративно-територіального устрою, що викликали безперервні зміни назв державних та господарських установ, фальсифіковані результати переписів 1926 р. і, особливо, 1939 р. (За переписом 1939 р. в Житомирській області мешкало 125 тис. євреїв).

Трагічним для євреїв Житомирщини став період «Великого терору». У 1937 - 1938 рр. були піддані різним видам репресій понад 1200 осіб єврейської національності. На частину з них після арештів і допитів справи були припинені в ході слідства, практикувався перегляд справ за заявами репресованих. Більшість засуджених були позбавлені волі у виправно - трудових таборах на термін від 4 до 10 років. Вироки за їх «злочини» приймалися в основному не судовими органами. На теперішній час встановлено, що рішенням про вищу міру покарання у 1937 – 1938 рр. було безпідставно засуджено до розстрілу і реабілітовані посмертно 416 чоловік єврейської національності різного віку, статі, освіти, соціального стану, професії тощо. Більшість з них народилися або мешкали на Житомирщині, тут же були заарештовані та страчені. В їх число входить 15 жінок. Серед них: домогосподарка з Бердичева Є. Мартинюк, яка нібито займалася шпигунством на користь японської розвідки, педагоги Н. Шумська, М. Шмуттер, Л.. Сегал, зубні лікарі Р-Х. Бронштейн-Курило, М. Дорн [6] та інші, яким інкримінувалася антирадянська і контрреволюційна діяльність, участь в контрреволюційних організаціях.

Рішення про вищу міру покарання приймалися Прокуратурою СРСР (223 чол.), Трійкою при УНКВС Житомирської області (130 чол.), Колегією Верховного суду СРСР (27 чол.), Трійкою при УНКВС по Дальбуду (18 чол.), Особливою нарадою НКВС СРСР (7 чол.), Трійкою при УНКВС Київської області (4 чол.), Трійкою при УНКВС Ленінградської області (4 чол.), Трійкою при УНКВС Московської області (3 чол.). Серед розстріляних був уродженець Бердичева, видатний вчений, доктор хімічних наук, член-кореспондент ВУАН В. Фінкельштейн, директор 1-го Бердичівського шкіряного заводу А.

Винокамін, директор облліспромгоспу І. Векслер, редактор Коростенської районної газети «Більшовицький форпост» Б. Крупник та багато інших [7]. Пошук документів триває.

Досліджуючи долю євреїв в умовах тоталітарного режиму, особливу увагу необхідно приділяти з'ясуванню причин і мотивів карально - репресивних дій радянської влади. Головними звинуваченнями в антирадянській діяльності стали шпигунство, шкідництво і диверсії в промисловості. Типовою є кримінальна справа про підпал Олевського фарфорового заводу. За звинуваченням в організації й участі у диверсії було заарештовано 9 чоловік, з них - 5 євреїв. Під час слідства на допитах директор заводу Л. Вальдман, кіномеханік А. Ольштинський, слюсар А. Шапіро, завідувач гаражем Г. Плоткін, помічник кочегара Я. Розман визнали не тільки свою провину, а й те, що отримували за шкідництво гроші. У матеріалах справи є зізнання начальника горнового цеху А. Литвинова про те, що він отримав від Г. Плоткіна 1000 крб. [8]. Про трагічну долю Герша Плоткіна говорить документ, який зберігся в справі: «Свидетель Й. Ильчук, который также подвергался аресту в 1938 г. по случаю возникновения пожара на фарфоровом заводе, на допросе в 1957 г. показал, что находясь совместно с Плоткиным в Житомирской тюрьме, последний рассказал, что НКВД его арестовало по подозрению в принадлежности к контрреволюционной троцкистской организации, а позже, когда произошел пожар, его стали обвинять в причастности к диверсионно-вредительской группе... Плоткину не было известно, что завод сгорел и потому он дал показания, что якобы он участвовал в организации, которая подожгла завод. Причем свидетелю он рассказал, что его сильно избивали на допросах в результате чего он вынужден был говорить неправду на себя и на других» [9]. За рішенням трійки при УНКВС Житомирської області від 28 вересня 1938 р. всі 9 чол. були засуджені до вищої міри покарання за ст. ст. 54-9 і 54-11 КК УРСР (шкідництво і участь у контрреволюційній організації).

Характерно, що євреї могли бути заарештованими і проходити у кримінальних справах разом з особами інших національностей. У фондах Державного архіву Житомирської області зберігаються справи, де за звинуваченням в участі у Польській військовій організації були репресовані євреї, а за звинуваченням в участі в сіоністських, есерівських, троцькістських антирадянських організаціях - українці, поляки. Не всі підслідні погоджувалися з інкримінованими їм злочинами. Але після застосування до них жорстоких засобів морального і фізичного тиску змушені були давати «щирі визнання провини». Так, завідувач виробництвом М'яколовецького промколгоспу Й. Лейбман, 1883 р.н., який на запитання «Коли і при яких обставинах ви були завербовані агентом польської розвідки Е. Янкелем до роботи на користь Польщі?» відповів: «Весною 1923 р. я був на паровому млину Е. Янкеля, мені запропонували віднести пакет в Польщу у місто Рівне до Букчина за 5 пудів пшеничного першосортного борошна і 500 крб.». А на запитання «Які ви ще отримували завдання шпигунсько-диверсійного характеру від агента польської розвідки Е. Янкеля?» в протоколі занотована відповідь: «... в 1924 р. я отримав завдання зруйнувати єврейський колгосп в містечку Ємільчино. Я вступив до колгоспу, провів відповідну контрреволюційну роботу, і він був зруйнований, все єврейське населення вийшло з колгоспу» Але ще у 1931 р. Й. Лейбман за «контрабандну діяльність, контрреволюційну агітацію і в минулому як власник магазину залізних виробів» був позбавлений виборчих прав. Заможні євреї нерідко виключалися зі списків виборців, що було порушенням їх громадянських прав [10].

Завідувач млином колгоспу села Коритище Ярунського району Житомирської області Н. Кацман був звинувачений в тому, що як агент польської розвідки він брав участь у діяльності шпигунсько - диверсійної повстанської організації, передавав відомості про розташування військових частин і військове будівництво біля Новоград-Волинська, займався контрабандою, здійснював нелегальні переходи до Польщі. За шпигунську роботу отримував винагороди. Н. Кацман був розстріляний 28 вересня 1938 р.

[11]. Кримінальна справа проти «ворогів народу» - євреїв Ємільчино Житомирської області була порушена в грудні 1937 р. Вчителів Ємільчинської єврейської школи Лею Сегал, Аврама Бунгера, завідувача пекарнею Іцко-Берко Володимирського (помер в таборах 17 січня 1946 р.), кравця Шльому Віцнуделя, бухгалтера Шльому Бермана та з ними ще 7 чоловік було звинувачено в контрреволюційній діяльності. Всі підслідні визнали свою участь в націоналістичній організації «Гехолуц», де вони проводили агітацію проти Радянської влади. За рішенням трійки Житомирського обласного управління НКВС їх засудили до вищої міри покарання. Вирок було виконано, а рідні довгий час не знали про їх долю. Смерть Леї Сегал, яку розстріляли 2 червня 1938 р., була зареєстрована 24 січня 1966 р. [12].

За сфальшованими звинуваченнями репресовувались колишні члени єврейських політичних партій та громадських організацій. Більш як п'ять томів документів нараховує справа про ліквідацію в Житомирі підпільної есерівсько - повстанської організації, до якої входили 50 осіб різних національностей. Як керівник організації проходив завідувач історичним архівом Володимир Григорович Юр'єв-Бик, який народився в Житомирі у 1883 р. В 1903 р. він перебував у партії анархістів, у 1917 р. - есерів, а протягом 1919-1937 рр. був членом КП(б)У. Як колишнього секретаря Волинського губкому партії есерів В. Юр'єва-Бика звинуватили в створенні підпільно діючої антирадянської есерівської організації на території Волині. Одночасно його звинувачували в тому, що у 1919 р. він сприяв « білому руху », повстанню отамана Григор'єва, діяльності різних банд, проводив антирадянську агітацію та нечесним шляхом пробрався у КП(б)У. Сторінки кримінальної справи запевняють, що у 1930 р. есерівський комітет на чолі з В. Юр'євим-Биком в блоці з троцькистами і меншовиками, створили на Волині 8 повстанських загонів і терористичні групи чисельністю до 450 чол., розповсюджували антирадянську літературу. Як активні учасники цієї організації були розстріляні: бухгалтер Спілки працівників цегельної промисловості П. Гівенталь-Зорін, працівник артілі "Червона зірка" А. Король, С. Ліberman [13]. Тобто, репресивний чинник

торкнувся і тих євреїв, що були членами КП(б)У. У випадках при підозрі або звинуваченні в шпигунстві, антирадянській чи контрреволюційній діяльності вони виключалися з партії, звільнялися з роботи, арештовувалися і каралися.

24 квітня 1938 р. в Житомирі по вулиці Полтавській відділом Держбезпеки було заарештовано рабина синагоги Мойсея Хасіна. Його звинуватили в тому, що він, «оббріхуючи СРСР», просив матеріальної допомоги та підтримував зв'язки з Нью-Йоркською організацією «Езрас – Торо» (комітетом допомоги рабинам, які проживали в СРСР), Латвією, Англією («спільною допомогою єврейському населенню»), Польщею. У 1929 р. М. Хасін отримав вагон маці (250 пудів) і поділив її між синагогами краю. 70-річного М. Хасіна засудили на п'ять років таборів лише за те, що в тяжкі для народу часи колективізації та Голодомору 1932-1933 рр. він намагався допомогти людям вижити [3].

Антисемітська репресивна політика радянської влади яскраво продемонструвала свою суть у діях проти єврейських об'єднань сіоністів. Сіоністські організації, які діяли в містах і містечках, мали успіх у єврейського населення. Причинами були розчарування політикою більшовиків, жебрацький рівень життя, руйнація релігійних та традиційних моральних цінностей, свавілля радянської влади, яка обмежувала самостійний розвиток єврейської національної культури. Вироком трійки УНКВС в Житомирській області були засуджені до розстрілу жителі Бердичева М. Білоцерківський, Ш. Харитон і Шнейдер, Е. Харкац, Ш. Фрідман, А. Кац, Г. Тверської. Їх звинуватили в контрреволюційній діяльності, організації гуртків з вивчення давньоєврейської мови, у зв'язках з ЦК «Гехолуц», агітації з метою виїзду до Палестини, організації та зборі коштів на утримання підпільного єшибота [5]. У належності до організації сіоністів було звинувачено 25 мешканців Коростеня, яких рішенням трійки при УНКВС в Житомирській області були засуджені до вищої міри покарання – розстрілу. Через більш як 50 років всі вищезгадані «члени єврейських сіоністських організацій» були реабілітовані. На початку 1938 р. Житомирським УНКВС були заарештовані житомиряни Ш. Барденштейн та ще

4 єврея за звинуваченням у створенні сіоністської організації та закликах до еміграції в Палестину, їх розстріляли.

Проблема увічнення пам'яті невинних жертв тоталітарного режиму на Житомирщині почалася вирішуватися з кінця 80-х років ХХ ст. В Житомирі знайдені масові поховання репресованих, у тому числі євреїв, які проводилися в 1937-1938 рр. на пустирі між Путятинським провулком і єврейським кладовищем. Нині тут розбито сквер, встановлені гранітні плити і дерев'яний хрест з написом: «Пам'ятаємо, сумуємо, просимо прощення... Невинним жертвам, знищеним комуно-більшовицьким режимом в 1937-1938 рр. від житомирян». У Бердичеві офіційно визнано два місця масових поховань репресованих. Перше - на території колишнього райвідділу НКВС. На будинку встановлена меморіальна дошка. Друге - на пустирі в районі єврейського кладовища. З 1995 р. там знаходиться Пам'ятний знак.

З утвердженням тоталітарного режиму державно-партійна політика щодо національних меншин, зокрема, євреїв, різко змінюється. Ліквідовуються єврейські національні райони і селищні ради, навчальні заклади переходять на українську або російську мову викладання. Втілювалась в життя сталінська концепція «розв'язання» національного питання, тобто злиття націй. Репресії 1937-1938 рр. – це яскрава демонстрація державно-партійної політики тоталітарного режиму. Трансформація та ліквідація єврейських організацій віддзеркалюють суть комуністичної ідеології і політики щодо національних меншин України. На долю євреїв Житомирщини випали всі ті ж драматичні, а іноді трагічні випробування, що й на долю інших народів, які населяли Україну.

Література та джерела

1. Держархів Житомирської області. Ф.р. 707. Оп.1. Спр.84(1929). Арк. 25.
2. Держархів Житомирської області. Ф.р. 5203. Оп.1. Спр.3. Арк. 1-6, 53-54.
3. Держархів Житомирської області. Ф.п. 5013. Спр. 20862-п. Арк. 45, 56.
4. Держархів Житомирської області. Ф.р. 5203. Оп.1. Спр.4. Арк. 3-10.
5. Держархів Житомирської області. Ф.п. 5013. Спр. 5926-п. Арк. 137-150, 369.
6. Держархів Житомирської області. Ф.р 5013. Спр. 8263-п, 19401-п, 22419-п, 4764-п, 4845-п.

7. Довідка Управління СБУ в Дніпропетровській області № 10/п-7555/с від 11 січня 2002 р.; Держархів Житомирської області. Ф.р.5013. Спр. 6583-п; 5721-п; 5427-п.
8. Держархів Житомирської області. Ф.р. 5013. Спр. 5303-п. Арк. 51-54.
9. Держархів Житомирської області. Ф.р.5013. Спр. 5303-п. Арк. 234.
10. Держархів Житомирської області. Ф.р. 5013. Спр. 6755-п. Арк.4, 11-12.
11. Держархів Житомирської області. Ф.р. 5013. Спр. 8166-п. Арк.40.
12. Держархів Житомирської області. Ф.п. 5013. Спр.4764-п. Арк.1, 15, 415.
13. Держархів Житомирської області. Ф.р. 5013. Спр.6376-п. Арк. 1-20, 415.
14. Радянська Волинь. №42. 16 квітня 1929 р.
15. Червоний шлях. 1933. № 8-9. С. 266.

Н. В. Рудницька. Суспільно – політичне життя євреїв Житомирщини в 30–х роках ХХ ст.

Анотація. В статті проаналізовано репресивну політику радянської влади у 30 –х роках ХХ ст., яка яскраво продемонструвала свою суть у діях проти проявів національних особливостей єврейських громад Житомирщини. Всі прояви незалежної думки та діяльності сприймалися більшовицькою владою як ворожі, буржуазно-націоналістичні. Висвітлено, що в 30-х рр. ХХ ст. єврейські громади модифікували стратегію і тактику своєї діяльності з метою прилаштування до нових умов життя в радянській Україні. Ретельно готуючись до суцільної колективізації та введення монополії на сільгосппродукцію, радянська влада одночасно готувалася до чистки рядів ВКП(б), яка у 30-ті роки ХХ ст. прокотилася хвилею кривавих репресій. Від організованого радянською владою Голодомору 1932-1933 рр. страждали, хворіли, помирали і євреї. Кількість померлих євреїв в ці трагічні роки встановити не можливо. У 30-х рр. ХХ ст. відбувалося утвердження тотальної централізації влади, що супроводжувалося посиленням діяльності репресивно-карального апарату. Десятки тисяч мешканців Житомирщини, зокрема євреїв, були репресовані з обвинуваченням у причетності до неіснуючих антирадянських контрреволюційних організацій.

Ключові слова: національна політика, єврейські громади, сіонізм, тоталітаризм, репресії, каральний апарат.

Н. В. Рудницкая. Общественно - политическая жизнь евреев Житомирщины в 30-х годах XX в.

Аннотация. В статье проанализировано репрессивную политику советской власти в 30-х годах XX в., которая ярко продемонстрировала свою суть в действиях против проявлений национальных особенностей еврейских общин Житомирщины. Все проявления независимой мысли и деятельности воспринимались большевистской властью как враждебные, буржуазно-националистические. Подчеркнуто, что в 30-х гг. XX в. еврейские общины модифицировали стратегию и тактику своей деятельности с целью приспособления к новым условиям жизни в советизирована Украины. Тщательно готовясь к сплошной коллективизации и введению монополии на сельхозпродукцию, советская власть одновременно готовилась к чистке рядов ВКП (б), которая в 30-е годы XX в. прокатилась волной кровавых репрессий. От организованного советской властью Голодомора 1932-1933 гг. страдали, болели, умирали и евреи. Количество умерших евреев в эти трагические годы установить невозможно. В 30-х гг. XX в. происходило укрепление тотальной централизации власти, сопровождавшееся усилением деятельности репрессивно-карательного аппарата. Десятки тысяч жителей Житомирщины, в частности евреи, были репрессированы по обвинению в причастности к несуществующим антисоветских контрреволюционных организаций.

Ключевые слова: национальная политика, еврейские общины, сионизм, тоталитаризм, репрессии, карательный аппарат.

N. Rudnitska. Social and political life of the Jews of Zhytomyr region in the 30s of the XX century.

Abstract. The article analyzes the repressive policies of the Soviet authorities in the 1930s, which clearly demonstrated its essence in actions against the manifestations of national characteristics of the Jewish communities of Zhytomyr region. All

manifestations of independent thought and activity were perceived by the Bolshevik authorities as hostile, bourgeois-nationalist.

It is revealed that in the 30's of the XX century Jewish communities have modified the strategy and tactics of their activities in order to adapt to new living conditions in Soviet Ukraine. Carefully preparing for continuous collectivization and the introduction of a monopoly on agricultural products, the Soviet authorities simultaneously prepared to clean up the ranks of the CPSU (b), which in the 1930s. a wave of bloody repression swept through. The Holodomor, organized by the Soviet authorities in 1932-1933, suffered, fell ill, died and Jews. The number of dead Jews in these tragic years is impossible to establish. It was emphasized that in the context of the policy of rooting the Soviet authorities paid great attention to the education and culture of national minorities, including Jews. But in 1936 all Jewish schools were converted into Ukrainian. In the 30's of the twentieth century. there was approval of total centralization of power, which was accompanied by increased activity of the repressive and punitive apparatus. Tens of thousands of residents of Zhytomyr region, including Jews, were repressed on charges of involvement in non-existent anti-Soviet counter-revolutionary organizations.

The anti-Semitic repressive policies of the Soviet authorities have clearly demonstrated their substance in their actions against Jewish Zionist associations. With the establishment of a totalitarian regime, the state-party policy towards national minorities, in particular Jews, is changing dramatically. Jewish national districts and village councils are being abolished, and schools are switching to Ukrainian or Russian. The Stalinist concept of "solving" the national question, that is, the merger of nations, was brought to life. The transformation and liquidation of Jewish organizations reflect the essence of communist ideology and politics towards Ukraine's national minorities. The Jews of Zhytomyr region have experienced all the same dramatic and sometimes tragic trials as those of other peoples who inhabited Ukraine.

Keywords: national politics, Jewish communities, Zionism, totalitarianism, repression, punitive apparatus.